

Sportsko klađenje studenata u Zagrebu

Galić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:760703>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Marija Galić

**SPORTSKO KLAĐENJE
STUDENATA U ZAGREBU**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Marija Galić

**SPORTSKO KLAĐENJE
STUDENATA U ZAGREBU**

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Renata Glavak
Tkalić

Zagreb, 2024.

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između učestalosti sportskog klađenja, traženja uzbuđenja i problematičnog kockanja kod studenata u Zagrebu te istražiti njihove motive za kockanje. Analiza je, uzimajući u obzir kriterij da su sudionici studenti i da su barem jednom u životu igrali sportsku kladionicu, provedena na 226 sudionika. Prosječna dob sudionika je 21 godina i 9 mjeseci. S obzirom na spol, u istraživanju je sudjelovalo 181 (80,1%) osoba muškoga spola te 43 (19%) osobe ženskoga spola. Podaci su prikupljeni putem online upitnika koji se sastojao od Upitnika kockarskih aktivnosti, Ček-liste motivacije za kockanje, Indeksa težine problematičnog kockanja, Skale traženja uzbuđenja te pitanja o sociodemografskim podacima. Rezultati su pokazali da više od polovice studenata ima iskustvo sudjelovanja u igrama na sreću, a kao najučestalije igre na sreću izdvajaju se jednokratne srećke, nakon kojih slijede loto listići i sportska kladionica. Utvrđene su razlike s obzirom na spol, odnosno da se studenti značajno češće klade nego studentice. Rezultati su pokazali da se doprinos motivacije za sportsko klađenje pokazao značajnim u objašnjavanju učestalosti sportskog klađenja, pri čemu je motiv *kako bih bio što bolji u tome* bio najbolji prediktor. Prediktori motivacija za sportsko klađenje, traženje uzbuđenja i učestalost sportskog klađenja pokazali su se značajnima u objašnjavanju problematičnog igranja, pri čemu je utvrđeno da je najbolji prediktor učestalost sportskog klađenja. Motivi *jer me to opušta* i *kako bih bio što bolji u tome* pokazali su se najboljim prediktorima problematičnog igranja.

Ključne riječi: sportsko klađenje, kockanje, studenti, traženje uzbuđenja, motivacija

Sports betting among students in Zagreb

Abstract

The aim of this research was to examine the relationship between the frequency of sports betting, thrill seeking and problem gambling among students in Zagreb and to investigate their motivation for gambling. The analysis, taking into account the criteria that the participants are students and that they played sports betting at least once in their life, was conducted on 226 participants. The average age of the participants is 21 years and 9 months. With regard to gender, 181 (80.1%) male and 43 (19%) female participants participated in the study. Data were collected through an online questionnaire consisting of the Gambling Activities Questionnaire, the Gambling Motivation Checklist, the Problem Gambling Severity Index, the Sensation Seeking Scale, and sociodemographic questions. The results showed that more than half of the students have experience participating in games of chance, and the most common games of chance are one-time games of chance, followed by lotto tickets and sports betting. Differences with regard to gender were determined, that is, male students bet significantly more often than female students. The results showed that the contribution of the motivation for sports betting proved to be significant in explaining the frequency of sports betting, where the motive *to be as good as possible* was the best predictor. The predictors of motivation for sports betting, thrill seeking and frequency of sports betting were found to be significant in explaining problem gambling, with frequency of sports betting being the best predictor. Motives *because it relaxes me* and *to be better at it* proved to be the best predictors of problem gaming.

Keywords: sports betting, gambling, students, thrill seeking, motivation

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1 Kockanje	1
1.1.1. Sportsko klađenje	4
1.2. Prevalencija i učestalost kockanja	6
1.3. Motivacija kao rizični čimbenik problematičnog kockanja.....	7
1.4. Traženje uzbuđenja.....	9
2. Cilj i problemi istraživanja	12
3. Metoda	13
3.1. Sudionici	13
3.2. Instrumenti.....	13
3.4 Postupak	16
4. Rezultati	17
5. Rasprava	22
5.1 Ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja	25
6. Zaključak	27
7. Literatura	29

1.Uvod

1.1 Kockanje

Igranje igara na sreću bilo je popularno u mnogim društvima tijekom povijesti, ali i danas zadržava svoju privlačnost. Bitna karakteristika ovog oblika zabave je ulaganje određene sume novca ili drugih vrijednosti u događaje čiji ishod nije predvidljiv, s nadom da će se ostvariti materijalna dobit (Glavak Tkalić i sur., 2017). Organizacija igara na sreću, odnosno kockarskih proizvoda i usluga, u Republici Hrvatskoj regulirana je Zakonom o igrama na sreću (Narodne novine, br. 87/2009). Prema tom Zakonu, igre na sreću definiraju se kao igre u kojima sudionici, uplatom određenih iznosa, imaju mogućnost stjecanja dobitka u novcu, stvarima, uslugama ili pravima. Ova vrsta igara karakterizirana je time da ishod ovisi pretežito o slučaju ili drugim neizvjesnim događajima, a sudionici nemaju kontrolu nad rezultatom. Igre na sreću su kategorizirane u 4 skupine: lutrijske igre, igre u kasinima, igre klađenja i igre na sreću na automatima (Narodne novine, br. 87/2009).

Smith i Wynne (2002, prema Glavak Tkalić i sur., 2017) ističu četiri osnovna obilježja kockanja: (1) preuzimanje rizika, (2) sudjelovanje najmanje dviju strana, (3) postojanje pobjednika i gubitnika te (4) svjesno, namjerno i dobrovoljno sudjelovanje. Jedna od ključnih karakteristika ovakvog svjesnog preuzimanja rizika su pozitivne emocije koje proizlaze iz kockanja, zajedno s mogućnošću brzog stjecanja materijalne dobiti. No, značajan porast interesa za kockanje rezultat je i poticajnog okruženja koje nudi širok spektar lokacija za kockanje, poput sportskih kladionica, kao i napretka u tehnologiji koji omogućuje kockanje iz udobnosti vlastitog doma (Glavak Tkalić i sur., 2017).

Danas postoje različiti koncepti procjene i definiranja ovisnosti o kockanju ili patološkog kockanja. Patološko kockanje uvršteno je kao dijagnoza u DSM-3 1980. godine. U međuvremenu je došlo do izdavanja još tri revizije, DSM-4 (1994), DSM-4-TR (2000) i DSM-5 (2013), u kojima je došlo do velikih promjena u klasifikaciji patološkog kockanja. U prve dvije revizije, DSM-3 i DSM-4, patološko kockanje klasificirano je kao poremećaj kontrole poriva. U posljednjoj reviziji, DSM-5, poglavlje koje se odnosilo na ovisnosti preimenovano je iz „Poremećaji vezani uz psihoaktivne tvari“ u „Poremećaji vezani uz psihoaktivne tvari i druge ovisnosti“ te je time ovisnost o kockanju svrstana u istu kategoriju s ovisnostima o psihoaktivnim tvarima. Posljedično tome je i klasifikacija „patološkog kockanja“ preimenovana u „ovisnost o kockanju“ te je iz skupine „Nespecificirani disruptivni poremećaj,

poremećaj kontrole poriva i poremećaj ophođenja” svrstana u skupinu „Poremećaji vezani uz psihoaktivne tvari i druge ovisnosti“ (APA, 2013). Pokazalo se da postoje značajne sličnosti između moždanih područja koja su aktivna kod ovisnosti o psihoaktivnim tvarima i onih koja su aktivna kod ovisnosti o kockanju. Slično kao kod ovisnosti o drogama poput kokaina, kod ovisnosti o kockanju javlja se žudnja, koja često prethodi početku ovisničkog ponašanja. Moždane strukture koje se smatraju ključnima za razvoj i pojavu žudnje kod oba tipa ovisnosti su ventralni striatum, dio mozga povezan s dopaminergičkom neurotransmisijom, te ventromedijalni prefrontalni korteks, dio mozga koji sudjeluje u sustavima nagrade i kontrole impulsa (Goudriaan, De Ruiter, Van Den Brink, Oosterlaan i Veltman, 2010).

Prema APA (2013; str. 585) ovisnost o kockanju (F63.0) definira se kao „perzistentno i povratno problematično kockanje koje vodi do klinički značajnog oštećenja ili patnje, te se iskazuje tako da pojedinac očituje četiri (ili više) od sljedećega u 12-mjesečnom razdoblju:

1. ima potrebu za kockanjem sa sve većim iznosima novca kako bi se postiglo željeno uzbuđenje,
2. nemiran je ili razdražljiv kada pokušava smanjiti ili prestati s kockanjem,
3. ima opetovana neuspješna nastojanja zbog kontrole, smanjenja ili prestanka kockanja,
4. često je zaokupljen kockanjem (na primjer neprestano razmišljanje o proživljenim doživljajima kockanja u prošlosti, igra na hendikep ili planiranje sljedećih pothvata, razmišlja o načinu kako priskrbiti novac za kockanje),
5. često kocka kada se osjeća loše (npr. bespomoćan, kriv, anksiozan, depresivan),
6. nakon što na kocki izgubi novac, često se idući dan vraća da ga nadoknadi (“lovi” vlastite dugove),
7. laže kako bi prikrio veličinu upletenosti u kocku,
8. ugrozio je ili izgubio važnu vezu, posao, obrazovne ili poslovne prilike zbog kockanja
9. oslanja se na druge kako bi nabavio novac kojim bi olakšao očajnu financijsku situaciju uzrokovanu kockanjem.

Ovisno o broju zadovoljenih kriterija, razlikujemo blagu, umjerenu i tešku ovisnost o kockanju. Osobe koje se javljaju na liječenje zbog tog problema obično imaju umjerene do teške oblike ovisnosti o kockanju (APA, 2013).

Teško je dati jednoznačan odgovor zašto kod nekih osoba dođe do razvoja ovisnosti o kockanju, a kod nekih ne, jer je u pitanju kombinacija više čimbenika. Za razumijevanje

problema ovisnosti o kockanju postoji više pristupa, kao što su biopsihosocijalni, psihodinamski, kognitivni.

Biopsihosocijalni pristup je sveobuhvatan pristup koji pretpostavlja postojanje predispozicije za razvoj ovisnosti o kockanju, a uzima u obzir biološke, psihološke i socijalne čimbenike (Sharpe, 2002). Predispozicija može biti biološka (npr. promjena u neurotransmiterima, kao što su dopaminergički, noradrenergički i/ili serotonergički sustav) i psihološka (npr. impulzivnost). Osim toga, odgovarajući okolinski čimbenici, uz postojanje predispozicije, povećavaju vjerojatnost nastanka ovisnosti o kockanju. Prema longitudinalnoj studiji na blizancima, oko 70% varijance ovisnosti o kockanju može se objasniti genetskim čimbenicima, dok preostalih 30% varijance objašnjavaju društveni i okolinski čimbenici (Beavera i sur., 2010). Međutim, kad se promatraju spolne razlike, kod muškaraca genetski čimbenici objašnjavaju čak 85% varijance ovisnosti o kockanju, dok kod žena nisu objašnjavali varijancu ovisnosti o kockanju, već su značajan doprinos imali okolinski čimbenici (Beavera i sur., 2010).

Psihodinamski pristup je usredotočen na interpersonalne i intrapersonalne čimbenike, počevši već od interakcije roditelj-dijete i pojave nesvjesnih motivacija, odnosno čimbenika koji se mogu očitovati u ponašanju tijekom razvoja. Prema ovom pristupu postoje tri međusobno povezana čimbenika koji dovode do ovisnosti: (1) nerazvijene ego-funkcije i obrambeni mehanizmi, (2) neuspjeh u simbolizaciji umirujuće kvalitete unutarnjih objekata i (3) devijantno pozicioniranje prema zadovoljstvu (Alvarez-Monjaras i sur., 2018).

Kognitivni pristup ističe da kognitivne distorzije, kojima se precjenjuje vjerojatnost pobjede, utječu na ustrajnost u kockanju sve dok gubici ne izmaknu kontroli. Najčešća kognitivna distorzija odnosi se na tendenciju da precijenimo svoju sposobnost kontroliranja situacija i istovremeno podcijenimo utjecaj slučajnih činitelja na konačni ishod. Kognitivne distorzije tijekom kockanja zastupljene su i kod patoloških i nepatoloških kockara, no osobe koje su patološki ovisne o kockanju često ne procjenjuju svoja uvjerenja temeljem konkretnih dokaza, već obrađuju informacije na način koji pojačava njihovu vjeru u ispravnost vlastitih uvjerenja (Ladouceur, 2004). Prema Milton (2006), kod osoba ovisnih o kockanju primjećuju se 3 vrste kognitivnih distorzija: (1) iluzija kontrole, odnosno uvjerenje da se može utjecati na ishode kockanja, (2) pristranost u procjeni ishoda kockanja, gdje se dobitci pripisuju vlastitim sposobnostima, dok se gubitci pripisuju lošoj sreći i (3) pogrešno razumijevanje prirode slučajnosti, odnosno uvjerenje da su objektivno neovisni događaji međusobno povezani.

U usporedbi s neproblematičnim kockarima, ovisnici o kockanju češće su izvještavali o iskustvu velikih dobitaka rano u svojoj kockarskoj karijeri, stresnim životnim događajima, impulzivnosti, depresivnosti, upotrebi bijega kao strategije suočavanja sa stresom i slabijem razumijevanju slučajnih događaja (Turner i sur., 2006). Navedene varijable čine tri skupine rizičnih čimbenika: kognitivno/iskustveni, emocionalni i impulzivni rizični čimbenici. Istraživači su provjeravali koliko dobro svaka od njih može razlikovati osobu ovisnu o kockanju od neproblematičnog kockara. Rezultati su pokazali da sva tri čimbenika mogu precizno identificirati oko tri četvrtine ovisnika o kockanju koji su sudjelovali u istraživanju. Više od polovice (53%) ovisnika o kockanju imalo je povišene rezultate na sva tri čimbenika rizika. Ovi nalazi ukazuju na to da su navedeni rizični čimbenici važni u prepoznavanju ljudi koji su pod većim rizikom od razvoja ovisnosti o kockanju (Turner i sur., 2006).

1.1.1. Sportsko klađenje

Igre klađenja su igre u kojima sudionici, odnosno igrači, pokušavaju predvidjeti ishode različitih događaja koje predlože organizatori klađenja (Narodne novine, br. 87/2009). Odluka o dobitku ili gubitku ne smije biti unaprijed poznata i ne smije biti podložna utjecaju niti organizatora niti igrača. Nagrada koju igrači mogu osvojiti ovisi o visini njihovih uloga i o tečajevima koji se odnose na pojedine događaje, kao što su sportske utakmice, utrke konja ili pasa te ostali događaji ponuđeni od strane organizatora klađenja (Narodne novine, br. 87/2009).

Skoko i suradnici (2015) bavili su se istraživanjem profila osoba koje koriste usluge sportskih kladionica u gradu Mostaru. Rezultati su pokazali je sportsko klađenje aktivnost u kojoj najviše sudjeluju muške osobe (92%), mlađe dobi - između 15 i 20 godina života (39%) i između 20 i 30 godina života (45%). Kao problem ističu činjenicu da je velik broj sportskih kladionica smješten u blizini škola i u najprometnijim ulicama, što olakšava pristup mladima. Ricijaš, i suradnici (2015) na uzorku hrvatskih srednjoškolaca utvrdili su da je sportsko klađenje najučestaliji oblik kockanja kod mladih. Čak 36,6% srednjoškolaca redovito se kladi na sportske rezultate

Ranije započinjanje s kockanjem povezano je s ranijim razvojem ovisnosti i većim problemima s kockanjem (Delfabbro i Thrupp, 2003). U istraživanju Gupte i Derevensky (1998) prosječna dob početka kockanja na uzorku adolescenata bila je 11,5 godina. Sudjelovanje u kockanju je bilo češće nego u bilo kojem drugom ovisničkom ponašanju,

uključujući pušenje cigareta, konzumaciju alkohola i uzimanje droga. Adolescenti s problematičnim kockanjem češće su uključeni u delinkventna ponašanja, uključujući zlouporabu droga i sitni kriminal (Gupta i Derevensky, 1998). Nije moguće jednoznačno utvrditi jesu li ovi problemi uzrok ili posljedica problema s kockanjem, no prisutnost ove skupine problema ukazuje na važnost uključivanja provjere problema s kockanjem kao bitne komponente u psihološkoj procjeni mladih koji imaju širih psihosocijalnih problema (Fisher, 1999, prema Delfabbro i Thrupp, 2003).

Učenici završnih razreda srednje škole i studenti imaju navršeni 18 godina te stoga po zakonu imaju pravo na sportsko klađenje. Međutim, novac koji koriste za sportsko klađenje nerijetko je dio džeparca koji dobivaju od roditelja (Derevensky i Gupta, 2000). Istraživanje provedeno na adolescentima, koji zadovoljavaju kriterije za problematično kockanje s negativnim posljedicama, pokazalo je da 60,6% adolescenata koji zadovoljavaju 4 ili više kriterija, koristi novac za kockanje koji je bio namijenjen za drugu svrhu (npr. novac za ručak), a 24,2% njih koristi novac za kockanje koji su uzeli bez pitanja od roditelja (Derevensky i Gupta, 2000).

Mladi se često prvi put susreću s kockanjem putem društvenih mreža, a društvena okruženja, poput obitelji i vršnjaka, doprinose tim ranim iskustvima. Početak bavljenja kockanjem je društveni proces koji uključuje prijenos znanja i vještina. Mladi počinju kockati uglavnom kroz interakciju s onima unutar svog društvenog okruženja (Okoti i sur., 2019). Ovo se slaže s "teorijom društvenog učenja" koju je iznio Albert Bandura (1977), prema kojoj se učenje odvija kroz društvenu interakciju. Većina adolescenata je počela kockati jer su to činili njihovi roditelji ili prijatelji ili zato što im je to omogućilo da se ponašaju samostalno kao odrasli (Griffiths, 1993). U istraživanju kockarskih aktivnosti na uzorku 477 djece u dobi između 9 i 14 godina utvrđeno je da 86% djece kocka s roditeljima, a 75% djece kockalo je i u društvu svojih prijatelja (Gupta i Derevensky, 1997). Osim kockanja u prisustvu roditelja, Felsheri i suradnici (2003) su istraživanjem na sudionicima u dobi od 10 do 18 godina utvrdili da su 77% sudionika roditelji kupili jednokratne srećke. Dakle, možemo zaključiti da roditelji mogu biti model za početak kockanja ili njihovi pozitivni stavovi prema kockanju mogu poticati sudjelovanje u toj aktivnosti.

1.2. Prevalencija i učestalost kockanja

Prevalencija ovisnosti o kockanju tijekom života kreće se od 0,01% do 10,6%, veća je među mlađim dobnim skupinama i među muškarcima u usporedbi sa ženama (Subramaniam i sur., 2015). Istraživanje na reprezentativnom uzorku u Republici Hrvatskoj (Glavak Tkalić i sur., 2017) pokazalo je da je barem jednom u životu neku igru na sreću odigralo 60,3% odraslih (sudionici u dobi između 15 i 64 godine) i 61,4% mlađih odraslih (sudionici u dobi između 15 i 34 godine). Životna prevalencija igranja igara na sreću kretala se od 60,3% kod odraslih do 61,4% kod mlađih odraslih. Najveća životna prevalencija igranja igara na sreću utvrđena je u dobnoj skupini između 25 i 34 godine (64,5%). U sudjelovanju u igrama na sreću dominirali su muškarci (65,7%) u odnosu na žene (54,8%). Najčešće igrane igre na sreću bile su loto (11%), kladioničke igre (9,5%) i lutrija (srećke) (7%). Kod mlađih odraslih najveća prevalencija igranja utvrđena je za kladioničke igre (13,7%), dok je za loto ona bila 8%, a za lutriju (srećke) (6,6%). Rezultati su pokazali da je problematično kockanje s negativnim posljedicama i mogućim gubitkom kontrole bilo prisutno kod 2,2% sudionika. Problematično kockanje s negativnim posljedicama i mogućim gubitkom kontrole u dobnoj skupini mlađih odraslih bilo je prisutno kod 3,2% sudionika. Osobe koje imaju znatne probleme s negativnim posljedicama zbog kockanja te su u većoj mjeri suočene s mogućim gubitkom kontrole (2,2%) u najvećoj su mjeri igrale sportsku kladionicu (71,2%). Osim toga, među osobama kod kojih je utvrđeno problematično kockanje s negativnim posljedicama dominirali su muškarci (82,9%), sa završenom srednjom školom (71,7%) i u radnom odnosu (65,7%) (Glavak Tkalić i sur., 2017).

Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola, uzimanju droga i drugim oblicima ovisnosti (engl. *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*, ESPAD) provedeno je na uzorku od 90 000 mladih iz 33 europske zemlje, među kojima je i Hrvatska. Utvrđeno je da je 22% mladih u Hrvatskoj imalo iskustvo kockanja u zadnjih 12 mjeseci, a Hrvatska se našla na sedmom mjestu s obzirom na učestalost kockanja mladih. Iako su u svim europskim zemljama mladići više kockali u posljednjih 12 mjeseci nego djevojke, Hrvatska se našla u skupini zemalja koje su imale spolne razlike veće od 20%, zajedno s Crnom Gorom, Ciprom, Grčkom, Srbijom i Finskom, što ukazuje na značajno češću uključenost mladića u kockarske aktivnosti, kao i veći rizik za razvoj ovisnosti. Kao najzastupljenije igre u Hrvatskoj pokazale su se sportska kladionica i utrke životinja (ESPAD, 2019).

Češća uključenost muškaraca u kockarskim aktivnostima može se objasniti činjenicom da su muškarci impulzivniji, manje zakočeni, ekstrovertiraniji, željniji uzbuđenja,

kompetitivniji i više orijentirani k novcu nego žene, čije se kockanje oštrije moralno osuđuje (Johansson i sur., 2009). Muškarci imaju pozitivnije stavove prema kockanju od žena (McDaniel i Zuckerman, 2003). Spolne razlike pronađene su i u sklonostima određenim vrstama kockanja (McDaniel i Zuckerman, 2003). Muškarci više preferiraju igre koje zahtijevaju vještinu ili strategiju te oblike kockanja licem u lice, kao što je *blackjack* ili poker, za razliku od žena koje uglavnom preferiraju "nestrateske" i manje interpersonalno interaktivne vrste kockanja kao što su bingo, slot mašina i lutrija (McDaniel i Zuckerman, 2003). Muški spol se, uz ostale čimbenike poput povijesti problema s kockanjem roditelja, problematičnog kockanja tijekom adolescencije, zlouporabe sredstava ovisnosti, posebno alkohola, kao i lošijeg školskog uspjeha, pokazao značajno povezanim s povećanim izgledima za problematično kockanje u mladoj odrasloj dobi (Winters i sur., 2002, prema Dowling i sur., 2017).

Labrador i Vallejo-Achon (2020), na uzorku studenata iz Madrida, utvrdili su da se 42,6% njih (N=735) kladilo barem jednom u životu. Od onih koji su se kladili 81% bili su muškarci, a 78% se kladilo uživo, naspram 18% koji su to činili *online* i 5% koristeći oba načina. Utvrđeno je da se muškarci klade češće i na to troše više novca i više vremena nego žene. Mladi se uglavnom klade na rezultate nogometnih utakmica, a najčešće se klade na one najočiglednije, odnosno na pobjednika. Učestalost sudjelovanja u sportskom klađenju je velika, ali je utrošeno vrijeme i novac umjeren, iako veći kod muškaraca nego kod žena.

U istraživanju na zagrebačkim studentima (Dodig i sur., 2014) utvrđeno je da se 51,2% (N=254) studenata nikada nije kladilo na sportske rezultate. Udio studentica koje se nisu kladile bio je 80%, a studenata 30%. Ovakav rezultat ukazuje na značajnu spolnu razliku, što je u skladu s prethodnim istraživanjima u drugim zemljama (Labrador i Vallejo-Achon, 2020; Skoko i sur., 2015). To znači da su, zbog njihovog učestalijeg kockanja, mladići u većem riziku za razvoj štetnih posljedica povezanih s kockanjem.

1.3. Motivacija kao rizični čimbenik problematičnog kockanja

Motivacija je sve ono što čovjeka iznutra potiče prema ostvarivanju nekoga cilja, odnosno potiče na neku aktivnost i održavanje te aktivnosti (Petz, 2010). Ona ima važnu ulogu u razvoju ovisnosti o kockanju. Prilikom razvoja Skale motivacije za kockanje (*Gambling Motivation Scale*, Chantal i sur., 1994) utvrđene su tri vrste motivacije za kockanje: (1) ekstrinzična motivacija, (2) intrinzična motivacija i (3) amotivacija (odsustvo motivacije).

Muškarci su više intrinzično motivirani prema aktivnostima koje zahtijevaju vještinu ili strategiju (utrke, kartanje, sportsko klađenje) i češće se kod njih javlja motiv uzbuđenja, dok su žene više ekstrinzično motivirane igrama koje se temelje na slučajnosti (lutrija, tombola, srećke za grebanje, bingo) i sudjeluju u igrama na sreću iz dosade te kako bi stekle osjećaj kontrole nad svojim životom (Clarke i Clarkson, 2008).

Burger i suradnici (2006) u istraživanju spolnih razlika u motivaciji za kockanje, na 152 studenta dodiplomskog studija (50% muškarci; prosječna dob = 21 godina), utvrdili su da su muškarci više natjecateljski i intrinzično motivirani za kockanje nego žene. Nisu utvrđene spolne razlike u ekstrinzičnoj motivaciji za kockanje. Chantal i Valleran (1995) su ispitivali hoće li osobe s intrinzičnom motivacijom, koje kockaju iz zabave i uzbuđenja, u većoj mjeri biti uključene u kockarske aktivnosti u odnosu na osobe s ekstrinzičnom motivacijom (zarada). Rezultati su pokazali da su sudionici s visokom intrinzičnom motivacijom više uključeni u kockanje nego sudionici s niskom intrinzičnom motivacijom, što dokazuje da je motivacija jedna od ključnih odrednica uključenosti u kockanje. Sudionici s visokom intrinzičnom motivacijom koji su kockali jer im je to pružalo osjećaj uzbuđenja, postignuća i priliku da prošire svoja znanja više su kockali i prije će nastaviti s kockanjem u odnosu na sudionike s niskom intrinzičnom motivacijom koji su kockali zbog potencijalne novčane nagrade. Također, sukladno dosadašnjim istraživanjima, uključenost muškaraca u kockanje bila je znatno veća u odnosu na žene.

Dodig i suradnici (2014) ispitivali su obilježja sportskog klađenja studenata u Zagrebu te specifičan doprinos uvjerenja o kockanju, motivacije za kockanje i iskustva u igrama na sreću u objašnjavanju učestalosti sportskog klađenja. U ovom su istraživanju studenti kao glavne motive za kockanje navodili zaradu, poboljšanje raspoloženja (kako bi se osjećali bolje i jer ih to opušta) i kako bi bili što bolji u kockanju, što ima značajnu prediktivnu vrijednost u objašnjenju učestalosti sportskog klađenja studenata. Zarada koja se dobiva kockanjem jedan je od vodećih motiva za povećanom uključenosti i nastavkom kockanja, usprkos negativnim posljedicama uzrokovanim ponovljenim gubicima.

Lee i suradnici (2007) ukazali su na pet čimbenika koji motiviraju na kockanje: socijalizacija, zabava, izbjegavanje negativnih osjećaja, uzbuđenje i novčani motivi. Iako je jedan od motiva zabava, ako pojedinac koristi kockanje kao način zadovoljenja drugih psiholoških potreba (bijeg ili način suočavanja sa stresom, tjeskobom ili depresijom), postoji rizik od razvoja ovisnosti i poremećaja u psihosocijalnom funkcioniranju. Pojedinci kockaju da

bi održali optimalnu razinu uzbuđenja, odnosno riskiraju da bi izazvali uzbuđenje koje im pomaže u transformaciji negativnih emocija u pozitivno raspoloženje. Stoga je motiv uzbuđenja povezan s motivom izbjegavanja, budući da je ulaganje novca u nesigurne dobitke nužno za postizanje emocionalnog uzbuđenja ili izbjegavanje tjeskobe. Iako su socijalni motivi i zabava prisutni, nisu izravno povezani s razvojem problema povezanih s kockanjem. Većina osoba koje kockaju radi druženja prestaje kada potroše predviđeni iznos novca, dok osobe ovisne o kockanju ignoriraju vezu između kockarskih problema i drugih problema u životu te neprestano vjeruju u mogućnost velikog dobitka.

1.4. Traženje uzbuđenja

Traženje uzbuđenja, prema Zuckermanu (1994; prema Hansen i Breivik, 2001), je crta ličnosti koju karakterizira potreba za traženjem različitih, novih, složenih i intenzivnih situacija i iskustava, te spremnost na poduzimanje fizičkih, društvenih i financijskih rizika za ostvarivanje takvog iskustva. Pretpostavka je da osobe koje teže uzbuđenju imaju manju aktivnost u dijelovima mozga koji su povezani s oslobađanjem dopamina, što ih potiče da traže nove i intenzivne stimulacije kako bi povećali manju razinu aktivnosti ovih sustava (Zuckerman, 1991, prema Stefanović i sur., 2010).

Potreba za traženjem uzbuđenja (Zuckerman, 1978, prema Stefanović i sur., 2010) ima četiri različite dimenzije: traženje uzbuđenja i avantura, traženje iskustva, dezinhibicija i podložnost osjećanju dosade. Traženje uzbuđenja i avantura može se ostvariti kroz sudjelovanje u aktivnostima poput ekstremnih sportova ili avanturističkih poduhvata poput alpinizma, ronjenja ili brze vožnje automobila. Traženje iskustva može se ostvariti kroz putovanja, netradicionalni način života ili stvaranje veza s nekonvencionalnim osobama. Dezinhibicija se odnosi na potrebu za slobodnijim ponašanjem u društvenim situacijama, što može uključivati konzumaciju alkohola, česte zabave ili raznolikost u seksualnim odnosima. Podložnost osjećaju dosade opisuje ljude koji izbjegavaju rutinske poslove ili situacije te traže nove i stimulativne aktivnosti.

Kam i suradnici (2017) kao glavne razloge za kockanje studenata navode traženje uzbuđenja (18,7%), izbjegavanje dosade (12,5%) i utjecaj vršnjaka (11,1%). Studenti koji su u istraživanju pripadali skupini problematičnog kockanja s negativnim posljedicama imali su najviše rezultate na skali traženja uzbuđenja, u odnosu na osobe s niskim rizikom za kockanje

i nekockare. Rezultati istraživanja potvrdili su da je traženje uzbuđenja u pozitivnoj korelaciji s ozbiljnošću problema kockanja, na način da studenti koji su pripadali skupini problematičnih kockara (8 ili više zadovoljenih kriterija na skali Indeksa ozbiljnosti problema s kockanjem od 9 stavki) imali najviše razine potrebe za uzbuđenjem.

Cunningham-Williams i suradnici (2005) utvrdili su da je kod patoloških kockara najizraženija potreba za traženjem uzbuđenja. Osim toga, rezultati istraživanja pokazali su da je spol bio značajno povezan s kockarskim statusom, odnosno da su kockari uglavnom bili muškarci (35%). Učestalost kockanja značajno je povezana s vjerojatnošću problema s kockanjem. Točnije, dok je 78% rekreativnih kockara kockalo manje od jednom mjesečno, 61% patoloških kockara kockalo je najmanje tri dana u tjednu ili više. Osobe ovisne o kockanju često imaju tendenciju preuzimanja rizika ne samo u kontekstu kockanja, već i u životu općenito. Ta sklonost preuzimanju rizika povezana je s potrebom za uzbuđenjem i traženjem novih i uzbudljivih iskustava koji sadrže elemente rizika (Breen i Zuckerman, 1999; prema Shead i sur., 2010).

Prema istraživanju Bagby i suradnika (2007) visoka razina traženja uzbuđenja nije bila izričito povezana s ovisnošću o kockanju, već s kockarskim ponašanjem općenito, dok su ovisnici o kocki obilježeni visokom impulzivnošću kombiniranom s emocionalnom ranjivošću. Lesieur (2001) je proveo istraživanje na ovisnicima o kockanju koji su bili podvrgnuti bolničkom liječenju, pri čemu je koristio upitnike za procjenu razine impulzivnosti, intenziteta kockanja, traženja uzbuđenja, depresivnosti, anksioznosti i disocijacije. Identificirao je tri podtipa ovisnika o kockanju: (1) "normalni" patološki kockari koji su imali relativno malo psihopatoloških simptoma, osim problema s kockanjem, (2) "umjereno impulzivni" kockari u stalnoj potrazi za akcijom, kod kojih je zabilježena umjerena razina impulzivnosti i psihopatologije, raniji početak kockanja te viša razina narcističkih osobina i povezani osjećaj moći u kontekstu kockanja i (3) "impulzivni" kockari koji koriste kockanje kao bijeg od negativnih emocionalnih stanja, kod kojih je detektirana značajna razina impulzivnosti, veća razina depresije i anksioznosti, te kockanje tumačeno kao način bijega od negativnih emocionalnih stanja.

Mlade se često tijekom školovanja upozorava na opasnost zlouporabe droga, no nedovoljno često ih se upozorava na opasnosti kockanja. Važno je napomenuti da sportsko klađenje može biti zabavna i bezopasna aktivnost ako se prakticira umjereno i ako je osoba svjesna rizika koji je povezan uz svaku vrstu kockanja. Međutim, može postati ozbiljan problem

i dovesti do ovisnosti i financijskih teškoća. Obzirom na veliku popularnost kockanja/klađenja kod mladih, ali i rezultate koji ukazuju na značajnu povezanost osobnih i ponašajnih varijabli u objašnjavanju učestalosti kockanja/klađenja potrebno je istražiti odnos crta za traženje uzbuđenja i motivacije za kockanje kod studenata s učestalošću kockanja uzimajući u obzir neka sociodemografska obilježja studenata. Mali broj istraživanja pokušao je dati odgovor na pitanje što mlade privlači u kockarske aktivnosti i postoje li neke crte ličnosti koje mogu razlikovati problematičnog igrača od osobe koja kocka iz razonode. Dosadašnja istraživanja su pokazala da na razvoj ovisnosti kod pojedinca mogu utjecati neke dimenzije ličnosti, poput traženja uzbuđenja (Cunningham-Williams i sur., 2005; Kam i sur., 2017) te okolinski čimbenici, poput sociodemografskih obilježja (Labrador i Vallejo-Achon, 2020; Skoko i sur., 2015). Te dvije skupine čimbenika međusobno su povezane i potrebno ih je promatrati zajedno. Također, bitnom se pokazala i sama motivacija pojedinca za kockanje (Chantal i Valleran, 1995; Dodig i sur., 2014). Stoga su u ovom istraživanju uključeni svi navedeni predisponirajući čimbenici kako bi se promatrao njihov zajednički doprinos učestalosti kockanja i problematičnom kockanju.

2. Cilj i problemi istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između učestalosti sportskog klađenja, traženja uzbuđenja i problematičnog kockanja kod studenata u Zagrebu te istražiti njihove motive za kockanje. U nastavku su prikazani problem i hipoteze u skladu s ciljem istraživanja:

1. Ispitati učestalost i najzastupljenije oblike kockanja među studentima Sveučilišta u Zagrebu.

H₁: Više od 50% studenata je bar jednom u životu igralo igre na sreću, u bilo kojem obliku, a najzastupljeniji oblik igara na sreću među studentima u Zagrebu je sportska kladionica.

2. Ispitati postojanje spolnih razlika u učestalosti sportskog klađenja studenata u Zagrebu.

H₂: Postoje spolne razlike u učestalosti sportskog klađenja na način da se studenti klade češće od studentica.

3. Ispitati doprinos motivacije za sportsko klađenje i traženja uzbuđenja učestalosti sportskog klađenja.

H₃: Pretpostavlja se da će izraženija motivacija za sportsko klađenje i traženje uzbuđenja biti statistički značajni prediktori učestalosti sportskog klađenja kod studenata.

4. Ispitati doprinos motivacije za sportsko klađenje, traženja uzbuđenja i učestalosti sportskog klađenja problematičnom kockanju.

H₄: Pretpostavlja se da će izraženija motivacija za sportsko klađenje, izraženije traženje uzbuđenja i učestalije sportsko klađenje biti statistički značajni prediktori problematičnog kockanja studenata.

3. Metoda

3.1. Sudionici

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku kojeg su činili studenti na području grada Zagreba. U istraživanju je sudjelovalo 552 sudionika. Od ukupnog broja sudionika, 11 nije studiralo, stoga njihovi rezultati nisu uvršteni u statističke analize. Raspon dobi sudionika bio je od 18 do 47 godina, a prosječna dob sudionika 21 godina i 4 mjeseci ($M = 21,43$; $SD = 3,43$). S obzirom na spol, u istraživanju je sudjelovalo 285 osoba muškog spola (53%) te 253 osobe ženskog spola (47%). Sudionici su bili studenti s više od 20 različitih fakulteta. U uzorku je najveća zastupljenost studenata tehničkih znanosti (59,9%), zatim društvenih znanosti (19,9%) i humanističkih znanosti (5,8%), dok su ostali studenti (biomedicine i zdravstva, biotehničkih znanosti, prirodnih znanosti, umjetničkog područja te interdisciplinarnih područja znanosti) bili zastupljeni u manjem postotku. Najviše je bilo studenata prve godine studija (32%), zatim druge godine studija (17,8%) te studenti treće (15,6%) i pete (15,8%) kojih je bilo približno jednako. Najmanje je sudjelovalo studenata četvrte godine (13,2%), apsolvenata (4,8%) i šeste godine studija (0,7%). Najviše sudionika svoj materijalni status je procijenilo prosječnim (75,5%), dok ga je iznadprosječnim procijenilo 19,9%, a ispod prosječnim 4,6% sudionika.

U statističkim analizama navedenim u ovom radu u obzir su uzeti samo oni sudionici koji su igrali sportsku kladionicu barem jednom u životu kojih je u uzorku bilo 226. Od toga, 181 bilo je muškog spola (80,1%) i 43 osobe ženskog spola (19%). Prosječna dob ove skupine sudionika je 21 godina i 10 mjeseci ($M = 21,836$; $SD = 3,38$). U ovoj skupini, najviše je bilo studenata tehničkih znanosti (71,7%) i društvenih znanosti (15,5%). Najviše je bilo studenata prve godine studija (27,9%) i pete godine studija (20,4%).

3.2. Instrumenti

Upitnik o osnovnim sociodemografskim obilježjima. Upitnikom su se prikupili podaci o sociodemografskim obilježjima sudionika – spol, dob, područje studiranja, godina studija, stupanj obrazovanja i procjena materijalnog statusa obitelji.

Ček-lista motivacije za kockanje. Kako bi se istražila motivacija studenata za kockanje korištena je Ček-lista motivacije za kockanje (Ricijaš i sur., 2011), konstruirana za potrebe

projekta kojim su se istraživala obilježja kockanja mladih i odrednice štetnih psihosocijalnih posljedica (Dodig, 2013). Na pitanja o motivaciji za kockanje („Zbog čega kockaš ili kladiš se?“) odgovaraju oni sudionici istraživanja koji su se barem jednom u životu kockali ili se kladili. Navedeno je deset motiva za kockanje (npr. „Radi zabave/uzbuđenja“; „Kako bih se osjećala/o bolje“ ili „Zbog zarade“), a svaki se motiv promatrao kao zasebna varijabla, pri čemu su sudionici odgovarali na ljestvici od četiri stupnja (od 1=nikada zbog toga do 4=uvijek zbog toga). S obzirom da je riječ o ček-listi, ona prvenstveno daje uvid u motivaciju, te deskripciju izraženosti mogućih motiva zbog kojih sudionici sudjeluju u kockarskim aktivnostima.

Upitnik aktivnosti kockanja. Uključivanje i učestalost kockarskih aktivnosti studenata ispitali smo Upitnikom aktivnosti kockanja (Ricijaš i sur., 2011.) koji sadrži pitanja o vrstama i učestalosti igranja određenih igara na sreću. Učestalost igranja igara na sreću procjenjivala se ljestvicom od 5 stupnjeva, od 0 do 4 (0=nikada, 1=jednom godišnje ili manje od toga, 2=otprilike jednom mjesečno, 3=nekoliko puta tjedno, 4=svakodnevno). Zadatak sudionika bio je da odrede koliko često (od 0=nikada do 4=svakodnevno) su igrali sljedeće igre: loto (npr. loto 6/45, loto 7/39, super 7, Joker i sl.), sportske kladionice (sportska prognoza, Toto 13 i sl.), TV bingo, jednokratne srećke (strugalica, srećke na otvaranje), igre na automatima (npr. jednoruki Jack i sl.), elektronski rulet (bez djelitelja žetona, tj. krupjea), rulet (s djeliteljem žetona, tj. krupjeom), kartaške igre u kasinu (Poker, Black-Jack i sl.), virtualne utrke konja (i slične igre), internet kockanje (bilo koja igra za novac na internetu te *online* kockanje na internetu bez novčanog uloga - virtualno (npr. Facebook i sl.)). Dodatno su sudionici su odgovarali na pitanje otvorenog tipa o mjesečnom utrošku novca za kockanje te na pitanje o izvoru novca za kockanje (roditeljski džeparac, studentski poslovi i ilegalne radnje, neki drugi izvor).

Indeks težine problematičnog kockanja (*Problem Gambling Severity Indeks – PGSI; Ferris i Wynne, 2001*). Indeks težine problematičnog kockanja je standardizirana mjera koja mjeri rizik pojedinca da postane ovisan o kockanju. U istraživanju je za procjenu ozbiljnosti problematičnog kockanja korištena hrvatska verzija upitnika (Glavak Tkalić i sur., 2017) koja sadrži 9 čestica koje se odnose na kockanje u posljednjih 12 mjeseci. Sudionici odgovaraju na skali od 4 stupnja: „Nikada“ (0), „Ponekad“ (1), „Većinu vremena“ (2) i „Gotovo uvijek“ (3). Primjer čestice : „Kada ste kockali, jeste li se vraćali drugi dan kako biste vratili izgubljen novac?“. Konačni rezultat na skali formira se kao zbroj rezultata na pojedinim tvrdnjama.

Sukladno rezultatima na skali sudionici se mogu svrstati u jednu od 4 kategorije: 0 = neproblematično kockanje, 1–2 = nizak stupanj problema s malo ili bez negativnih posljedica, 3–7 = umjeren stupanj problema koji vodi do nekih negativnih posljedica i 8 ili više = problematično kockanje s negativnim posljedicama i mogućim gubitkom kontrole (Glavak Tkalić i sur., 2017). Pouzdanost unutarnje konzistencije, odnosno Cronbachov alfa u dosadašnjim istraživanjima bio je visok, u istraživanju Ferris i Wynee (2001) iznosio je 0,84. U ovom istraživanju, pouzdanost unutarnje konzistencije, odnosno Cronbachov alfa iznosio je 0.89.

Skala traženja uzbuđenja. U istraživanju je za procjenu dimenzije uzbuđenja korištena Skala traženja uzbuđenja (*Sensation Seeking Scale – SSS-V*, Zuckerman, 1979) koju je na hrvatski prevela Zajc (1982). Sastoji se od 40 čestica, a svakoj su pridružena dva moguća odgovora. Sudionici trebaju označiti odgovor koji bolje opisuje što se njemu sviđa ili kako se on osjeća (npr. A - Razumna osoba izbjegava opasne aktivnosti / B - Ponekad volim raditi stvari koje su pomalo zastrašujuće). Jedan odgovor karakterizira pojedinca sa slabo izraženom potrebom za uzbuđenjem, dok drugi karakterizira pojedinca s jako izraženom potrebom za uzbuđenjem (Zuckerman, 1994). Skala traženja uzbuđenja sastoji se od 4 subskale. Subskala Traženje uzbuđenja i avantura (TAS) sadrži čestice kojima se izražava želja za sudjelovanjem u sportovima ili drugim aktivnostima koje uključuju brzinu i opasnost. Subskala Traženje novih iskustava (ES) mjeri koliko potrebu osoba ima za traženjem novih podražaja kroz putovanja i neuobičajeni način života. Subskala Dezinhibicije (DIS) odnosi se na mjerenje uzbuđenja izraženog kod društvenih opijanja, zabava i čestih promjena partnera. Subskala Osjetljivost na dosadu (BS) mjeri odbojnost sudionika prema monotonim ili nepromjenjivim situacijama i unutrašnji nemir u takvim okolnostima. Ukupan rezultat na Skali traženja uzbuđenja formira se zbrajanjem rezultata na svim subskalama, a može biti u rasponu od 0 do 40. Iako se rezultati mogu analizirati i po subskalama, za potrebe ovog istraživanja korišten je samo ukupan rezultat na Skali traženja uzbuđenja. Cronbachov alfa (α) koeficijent pouzdanosti u dosadašnjim istraživanjima iznosio je od 0,83 do 0,86 za cijelu skalu (Zuckerman, 1994), dok je u ovom istraživanju pouzdanost unutarnje konzistencije, odnosno Cronbachov alfa, iznosio je 0,77 za cijelu skalu.

3.4 Postupak

Istraživanje je provedeno *online* uz pomoć besplatnog Google forms obrasca s mjernim instrumentima. Sudjelovanje je bilo moguće od 23. listopada do 13. studenog 2023. Poveznica na istraživanje podijeljena je među studentima različitih smjerova i na različitim društvenim mrežama i studentskim grupama. Također, poslan je e-mail fakultetima na području grada Zagreba sa zamolbom da svojim studentima podijele link za ispunjavanje istraživanja. U upitniku je na prvoj stranici sudionicima objašnjena opća svrha istraživanja i potrebno vrijeme za ispunjavanje, te navedeno da im se jamči anonimnost i povjerljivost, s obzirom da se neće prikupljati osobni podaci. Naglašeno je da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno te da u svakom trenutku od istraživanja mogu odustati bez ikakvih posljedica. Također navedeno je da se rezultati neće analizirati na razini pojedinca, već na razini prosjeka cijelog uzorka i da će se koristiti samo u istraživačke svrhe. Navedena je e-mail adresa na koju će su se mogli javiti s eventualnim pitanjima. Ako sudionik nakon pročitano informiranog pristanka odabrao opciju „Dalje“, odnosno krenuo s ispunjavanjem upitnika, smatralo se da je pristao na sudjelovanje u istraživanju. Na kraju upitnika, sudionicima je zahvaljeno na sudjelovanju u istraživanju.

4. Rezultati

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema postavljenim istraživačkim problemima.

Tablica 1. Učestalost igranja bilo koje igre na sreću među studentima (N=541)

	N	%
Igrali igre na sreću barem jednom u životu	460	85
Nikada nisu nikada igrali igre na sreću	81	15

U Tablici 1. prikazana je učestalost igranja igara na sreću kod studenata. Od ukupno 541 sudionika, 85% navelo je da je barem jednom u životu igralo neku igru na sreću.

Tablica 2. Učestalost igranja igara na sreću kod studenata (%) (N=541)

Vrsta igre	Niti jednom nisam igrao	Jednom godišnje ili manje od toga	Otprilike jednom mjesečno	Nekoliko puta tjedno	Svakodnevno
Loto listići	53,4	37,3	7,8	,9	,6
Sportske kladionice	58,2	23,8	8,9	6,7	2,4
TV bingo	86,5	12,4	0,6	0,0	0,6
Jednokratne srećke	47,7	46,8	4,6	0,6	0,4
Igre na automatima	67,8	22,0	8,1	1,1	0,9
Elektronski rulet	79,3	12,4	6,5	0,7	1,1
Rulet	88,2	7,6	2,8	0,4	1,1
Kartaške igre u kasinu	84,8	8,5	3,3	1,8	1,5
Virtualne utrke konja	82,8	12,4	3,5	0,4	0,9
Internet kockanje	76,0	12,6	7,0	2,8	1,7
Online kockanje na internetu bez novčanog uloga	78,0	13,7	4,4	2,0	1,8

Iz Tablice 2. vidljiva je učestalost igranja igara na sreću kod studenata u Zagrebu. Studenti su najčešće igrali jednokratne srećke (52,3), loto listiće (46,6) i sportsku kladionicu (41,8). Igre s najmanjom učestalošću bile su rulet (11,8%), TV bingo (13,5%) i kartaške igre u kasinu (15,2%). Sudionici koji su ulagali novac u kockarske aktivnosti (36,3%) uglavnom su ulagali manje od 10€ (22,9%). Manji udio sudionika (2,6%) ulagao je iznose veće od 100€. Kao najčešće izvore novca za kockanje sudionici su navodili studentske poslove (32,5%) i roditeljski džeparac (24,7%), a manji broj naveo je stalno zaposlenje (3,4%) i ilegalne radnje (3%) kao izvor novca za kockanje.

Tablica 3. Učestalost sportskog klađenja među studentima, po spolu (N=538)

	Studenti (N=285)		Studentice (N=253)		Ukupno (N=538)	
	N	%	N	%	N	%
Niti jednom nisam igrao	104	36,5	210	83	314	58,4
Jednom godišnje ili manje od toga	91	31,9	37	14,6	128	23,8
Otprilike jednom mjesečno	43	15,1	5	2	48	8,9
Nekoliko puta tjedno	36	12,6	0	0	36	6,7
Svakodnevno	11	3,9	1	0,4	12	2,2

U Tablici 3. vidljiva je spolna distribucija odgovora prema učestalosti sportskog klađenja među studentima. Uočavamo da se kladio znatno veći udio studenata u odnosu na studentice. Postojanje spolnih razlika provjereno je Mann-Whitneyevim U testom (Tablica 4), neparametrijskom metodom, zbog korištenja ordinalne skale kojom se mjerila učestalost sportskog klađenja i nepravilne distribucije rezultata. Rezultati pokazuju da su se studenti kladili statistički značajno češće od studentica ($p < 0,001$), a efekt te razlike je srednji ($r = 0,28$).

Tablica 4. Razlike u učestalosti sportskog klađenja između studenata i studentica u Zagrebu (Mann-Whitneyev U test; N=224)

Spol	Srednji rang	MW U	p	r
Muški	120,62	2421,500	<,001	0,28
Ženski	78,31			

MW U – rezultat Mann-Whitneyevog testa, r – efekt razlika

U daljnjim analizama korišteni su samo podaci onih studenata koji imaju iskustvo igranja sportske kladionice, odnosno koji su barem jednom u životu igrali sportsku kladionicu. Prije provedbe regresijske analize provjerili smo korelacije planiranih prediktora s kriterijem te interkorelacije među prediktorima.

Tablica 5. Pearsonovi koeficijenti korelacije ispitivanih varijabli (N=226)

Varijable	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Učestalost igranja sportske kladionice	-					
2. Motiv - Jer me to opušta	0,397**	-				
3. Motiv - Kako bih se oraspoložio	0,346**	0,570**	-			
4. Motiv - Zbog zarade	0,338**	0,270**	0,203**	-		
5. Motiv - Kako bih bio što bolji u tome	0,473**	0,449**	0,419**	0,454**	-	
6. Traženje uzbuđenja	0,072	0,135*	0,197**	0,029	-0,006	-

*p<0,05, **p<0,01

Iako je motivacija za kockanje ispitivana ček-listom od 10 motiva, u analizu su uvršteni samo oni motivi sa značajnim korelacijama većima od 0,250 s kriterijem, pri čemu nisu uvršteni oni motivi koji su imali međusobno visoke interkorelacije ($>0,650$) (Dodig i sur., 2014). Iz Tablice 5. vidljivo je da su u analizu uvrštena sljedeća četiri motiva koji imaju najveće korelacije s kriterijem: (1) jer me to opušta ($r = 0,397$), (2) kako bih se oraspoložio ($r = 0,346$), (3) zbog zarade ($r = 0,338$) i (4) kako bih bio što bolji u tome ($r = 0,473$), a njihove interkorelacije kretale su se od niskih do umjereno visokih ($0,203 < r < 0,570$). Traženje uzbuđenja nije bilo u značajnoj korelaciji s kriterijem.

Tablica 6. Rezultati regresijske analize za predviđanje učestalosti sportskog klađenja kod studenata (N=226)

Prediktori	β	R^2	Korigirani R^2
Motiv - Jer me to opušta	0,171*	0,288	0,272
Motiv - Kako bih se oraspoložio	0,091		
Motiv - Zbog zarade	0,139*		
Motiv - Kako bih bio što bolji u tome	0,296**		
Traženje uzbuđenja	0,029		

*p < 0,05; **p < 0,01

Iz Tablice 6. vidljivo je da je regresijski model za predviđanje učestalosti sportskog klađenja kod studenata značajan, te je njime objašnjeno 28,8% varijance kriterija ($F(5, 220) = 17,834$; $p < 0,01$), odnosno učestalosti sportskog klađenja. Od pet prediktora, tri su se pokazala statistički značajnim. Na temelju standardiziranih β koeficijenta vidljivo je da najveći doprinos u ovom modelu predviđanja učestalosti sportskog klađenja imao Motiv - Kako bih bio što bolji u tome ($\beta = 0,296$, $p < 0,01$), a slijede Motiv - Jer me to opušta ($\beta = 0,171$, $p < 0,05$) te Motiv - Zbog zarade ($\beta = 0,139$, $p < 0,05$).

Tablica 7. *Stupanj problematičnog kockanja kod studenata (N=224)*

	Studenti (N=181)		Studentice (N=43)		Ukupno (N=224)	
	N	%	N	%	N	%
Neproblematično kockanje	71	39,2	31	72,1	102	45,5
Nizak stupanj problema	48	26,5	8	18,6	56	25,0
Umjeren stupanj	46	25,4	2	4,7	48	21,4
Problematično kockanje	16	8,8	2	4,7	18	8,0

U Tablici 7. prikazani su odgovori studenata na Upitniku problematičnog kockanja. Rezultati su pokazali da je više od polovice sudionika, u određenom stupnju, imalo problema povezanih s kockanjem (54,4%). Problematično kockanje s negativnim posljedicama i mogućim gubitkom kontrole bilo je prisutno je kod 8% sudionika i češće je kod studenata (8,8%) nego kod studentica (4,7%)

Kako bismo utvrdili doprinos motivacije za sportsko klađenje, traženja uzbuđenja i učestalosti sportskog klađenja problematičnom igranju, provedena je regresijska analiza u koju su kao prediktori uvedeni motivacija za sportsko klađenje, traženje uzbuđenja i učestalost sportskog klađenja, a kriterij je bilo problematično igranje. U Tablici 8 navedene su korelacije prediktora s kriterijem i interkorelacija varijabli.

Tablica 8. *Pearsonovi koeficijenti korelacije ispitivanih varijabli (N=226)*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Problematično kockanje	-							
2. Motiv - Jer me to opušta	0,558**	-						
3. Motiv - Kako bih se oraspoložio	0,509**	0,570**	-					
4. Motiv - Da se maknem od kuće	0,406**	0,446**	0,565**	-				
5. Motiv - Zbog zarade	0,361**	0,270**	0,203**	0,147*	-			
6. Motiv - Kako bih bio što bolji u tome	0,551**	0,449**	0,419**	0,399**	0,454**	-		
7. Traženje uzbuđenja	0,187**	0,135*	0,197**	0,117*	0,029	-0,006	-	
8. Učestalost sportske kladionice	0,540**	0,397**	0,346**	0,229**	0,338**	0,473**	0,072	-

*p < 0,05; **p < 0,01

Iz Tablice 8. vidljivo je da su sve prediktorske varijable značajno povezane s kriterijem. Od 10 ispitivanih motiva, u regresijsku analizu su uvršteni su oni sa značajnom korelacijom s kriterijem, većom od 0,250, a nisu uvršteni oni koji su imali visoku interkorelacije ($>0,650$). U analizu je uvršteno sljedećih pet motiva: (1) jer me to opušta ($r = 0,558$), (2) kako bih se oraspoločio ($r = 0,509$), (3) da se maknem od kuće ($r = 0,406$), (4) zbog zarade ($r = 0,361$) i (5) kako bih bio što bolji u tome ($r = 0,551$).

Tablica 9. Rezultati regresijske analize za predviđanje problematičnog kockanja kod studenata ($N=226$)

Prediktori	β	R^2	Korigirani R^2
		0,521	0,506
Motiv - Jer me to opušta	0,222**		
Motiv - Kako bih se oraspoločio	0,130*		
Motiv - Da se maknem od kuće	0,065		
Motiv - Zbog zarade	0,077		
Motiv - Kako bih bio što bolji u tome	0,216**		
Traženje uzbuđenja	0,104*		
Učestalost igranja sportske kladionice	0,256**		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Iz Tablice 9. vidljivo je da je regresijski model značajan, te je modelom objašnjeno visokih 50,6% varijance kriterija ($F(7, 218) = 33,864$; $p < 0,01$), odnosno problematičnog igranja kod studenata koji su igrali sportsku kladionicu. Od sedam prediktora, pet su se pokazalo statistički značajnima. Najveći doprinos imala je učestalost igranja sportske kladionice ($\beta = 0,256$, $p < 0,01$), a slijede motivi za igranje - Jer me to opušta ($\beta = 0,222$, $p < 0,01$), Kako bih bio što bolji u tome ($\beta = 0,216$, $p < 0,01$), Kako bih se oraspoločio ($\beta = 0,130$, $p < 0,05$), te Traženje uzbuđenja ($\beta = 0,104$, $p < 0,05$).

5. Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između učestalosti sportskog klađenja, traženja uzbuđenja i problematičnog kockanja kod studenata u Zagrebu te istražiti njihove motive za kockanje.

Prvi problem istraživanja bio je ispitati učestalost i najzastupljenije oblike kockanja među studentima Sveučilišta u Zagrebu. Utvrđeno je da velika većina studenata (85%) ima iskustvo igranja neke igre na sreću, barem jednom u životu. Ovi rezultati potvrđuju prvi dio hipoteze istraživačkog problema, da je više od 50% studenata bar jednom u životu igralo igre na sreću u nekom obliku. Ovako velika uključenost studenata u igre na sreću govori u prilog dostupnosti i značajnoj pristupačnosti igara na sreću.

Drugi dio prvog istraživačkog problema odnosio se na ispitivanje najzastupljenijih oblika igranja igara na sreću među studentima u Zagrebu. Kao najčešće igre na sreću izdvajaju se jednokratne srećke (strugalice, srećke na otvaranje) i loto listići. Ovo se može objasniti činjenicom da se ove igre smatraju manje rizičnim za razvoj ovisnosti i velikom izloženošću mladih ovom tipu igara na sreću. Također, relativno su jeftine za igranje i nude velike novčane nagrade, ali s vrlo niskim izgledima za dobitak (Dodig i sur., 2014). Ovakvi rezultati u skladu su s dosadašnjim istraživanjima provedenim u Republici Hrvatskoj (Glavak Tkalić i sur., 2017; Glavak Tkalić i Miletić, 2012). Pretpostavka da je sportska kladionica najzastupljeniji oblik igara na sreću među studentima u Zagrebu nije potvrđena. Obzirom da je u ukupnom broju sudionika bio približno jednak broj muških i ženskih sudionika, ovakav nalaz može se objasniti činjenicom da su žene manje uključene u sportsko klađenje. Od ukupnog broja, 36,5% studenata i 83% studentica nikada nije igralo sportsku kladionicu.

Sportska kladionica je bila igra na sreću koju su studenti najviše učestalo (nekoliko puta tjedno) i svakodnevno igrali. To potvrđuje nalaze Ricijaš i suradnika(2016) koji su u istraživanju među srednjoškolcima utvrdili da se oko 20% hrvatskih srednjoškolaca redovito kladi na sportske rezultate, a potrebno je napomenuti da studenti i srednjoškolci imaju dosta sličnih obilježja što utječe i na kontekst njihovog kockanja (Dodig i sur., 2014). Iako je sportska kladionica igra koju su studenti najčešće svakodnevno igrali, najzastupljenije igre na sreću među studentima bile su jednokratne srećke te se tako odbacuje dio prve hipoteze koja govori o sportskim kladionicama kao najzastupljenijem obliku igara na sreću među studentima u Zagrebu.

Drugi problem istraživanja bio je ispitati postoje li spolne razlike u učestalosti sportskog klađenja studenata u Zagrebu. Rezultati su pokazali da su se studenti kladili češće od studentica te je tako potvrđena hipoteza o postojanju razlika u učestalosti sportskog klađenja među studentima i studenticama na način da se studenti klade češće od studentica. Ovakvi nalazi bili su očekivani i u skladu su s nalazima prethodnih istraživanja (Cunningham-Williams i suradnici, 2005; Skoko i sur., 2015; Glavak Tkalić i Miletić, 2012). Veća uključenost muškaraca u igre na sreću općenito može se objasniti činjenicom da se kockanje žena moralistički znatno više osuđuje (Johansson i sur., 2009), ali i da su muškarci više impulzivni (Johansson i sur., 2009), željniji uzbuđenja i više orijentirani k novcu (Johansson i sur., 2009). Također, pokazalo se da muškarci imaju pozitivnije stavove prema kockanju od žena (McDaniel i Zuckerman, 2003). Nadalje, ovisnost o kockanju kod muškaraca može biti genetski predisponirana, dok kod žena to nije utvrđeno (Beavera i sur., 2010). Možemo zaključiti da mladići kockaju u znatnoj većoj mjeri od djevojaka te se češće uključuju u sve igre na sreću. Iz toga slijedi da su mladići u znatno većem riziku za razvoj štetnih posljedica uzrokovanih ovisnošću o igrama na sreću.

Treći istraživački problem bio je ispitati doprinos motivacije za sportsko klađenje i traženja uzbuđenja učestalosti sportskog klađenja. Rezultati regresijske analize pokazali su da je najveći doprinos objašnjenju učestalosti sportskog klađenja imao motiv kako bih bio što bolji u tome, zatim slijede motivi jer me to opušta i zbog zarade. Time je potvrđen dio hipoteze o doprinosu motivacije za sportsko klađenje učestalosti sportskog klađenja. Ovi rezultati u skladu su s istraživanjem koje su proveli Dodig i suradnici (2014), na hrvatskim studentima, u kojem su glavni motivi za kockanje bili zarada, igranje radi boljeg osjećaja, dobitak većeg iznosa i ustrajanje uslijed dobitka te se to također pokazalo značajnim za objašnjenje učestalosti sportskog klađenja studenata. Uz doprinos motivacije, u ovom radu očekivao se značajan doprinos traženja uzbuđenja objašnjenju učestalosti sportskog klađenja, no to nije utvrđeno. Prema dosadašnjim istraživanjima (Cunningham-Williams i sur., 2005; Kam i sur., 2017, Bagby i sur. (2007)) traženje uzbuđenja se pokazalo najizraženijim čimbenikom kod osoba koje su sklone kockanju. Odbacivanje ove hipoteze može se objasniti činjenicom da je konstrukt traženja uzbuđenja nedovoljno istražen na specifičnoj populaciji osoba koje se klade na sportske događaje te da je potrebno modificirati instrumente kojima se ispituje. Mehanizmi koji utječu na sudjelovanje u sportskom klađenju mogu se razlikovati od onih koji utječu na sudjelovanje u drugim, već ispitanim oblicima kockanja.

Četvrti istraživački problem bio je ispitati doprinos motivacije za sportsko klađenje, traženja uzbuđenja i učestalosti sportskog klađenja problematičnom kockanju. Rezultati

regresijske analize pokazali su da je najveći doprinos objašnjenju problematičnog kockanja imala učestalost igranja sportske kladionice, što potvrđuje dio hipoteze o doprinosu učestalosti sportskog klađenja problematičnom kockanju. To znači da osobe koje se češće klade imaju veći rizik za razvoj problema povezanih s kockanjem. Ove rezultate potvrđuje istraživanje na srednjoškolcima u sedam hrvatskih gradova (Ricijaš i sur., 2015), koje je pokazalo da skupinu mladih s izraženim problemima kockanja u velikoj mjeri čine oni koji se redovito klade. U našem društvu često je prisutno podcjenjivanje rizičnosti ove igre za razvoj štetnih posljedica, obzirom da je igra povezana sa sportskim događajima, praćenjem utakmica te navijanjem i izuzetno je privlačna i zanimljiva, kako mladima tako i odraslima (Ricijaš i sur., 2016).

Nadalje, u ovom istraživanju najveći doprinos objašnjenju problematičnog kockanja, kada se promatraju motivi, imao je motiv jer me to opušta, a slijede motivi kako bih bio što bolji u tome i kako bih se oraspolio. Ovi rezultati potvrđuje dio hipoteze o doprinosu motivacije za sportsko klađenje problematičnom kockanju te su u skladu s istraživanjima koja su pokazala da intrinzično motivirane osobe, koje kockaju radi postignuća, dobrog osjećaja i prilike da prošire svoja znanja, češće kockaju (Chantal i Valleran, 1995). Nadalje, istraživanjem koje je provela Dodig (2013) na uzorku hrvatskih adolescenata utvrđeni su slični rezultati vezani uz doprinos motivacije problematičnom igranju. Pokazalo se da je motivacija za kockanje najbolji prediktor u objašnjenju ozbiljnosti problema povezanih s kockanjem. Kao značajni motivi pokazali su se motivi - da se bolje osjećam, da bih bio što bolji u kockanju i da zaradim novac, slično kao i u ovom istraživanju. Obzirom da su u analizu uključeni samo oni motivi koji značajno koreliraju s kriterijem, to ide u prilog razumijevanja važnosti specifične motivacije kod problematičnog igranja. Drugim riječima, mladi kojima je glavni cilj kockanja povremena zabava nisu u jednakom riziku za razvoj ovisnosti o kockanju kao oni koji kockaju kako bi bili što vještiji u tome, kako bi zaradili ili regulirali negativne emocije. Iako se traženje uzbuđenja nije pokazalo značajnim u predviđanju učestalosti sportskog klađenja, rezultati su pokazali da je traženje uzbuđenja značajan prediktor problematičnog igranja kod studenata. Viši rezultat na skali traženja uzbuđenja bio je povezan s izraženijim problematičnim kockanjem. Ovi rezultati u skladu su s rezultatima dosadašnjih istraživanja (Kam i sur., 2017) koji su potvrdili da je traženje uzbuđenja u pozitivnoj korelaciji s ozbiljnošću problema kockanja. Iz prethodnih rezultata slijedi da je hipoteza četvrtog istraživačkog problema potvrđena. Nadalje, svi navedeni prediktori problematičnog kockanja, osim što doprinose objašnjenju problematičnog kockanja, zajedno objašnjavaju čak 50% varijabiliteta problematičnog kockanja, što može biti korisno za buduća planiranja preventivnih aktivnosti ovisnosti o

kockanju. U ovom se istraživanju pokazalo da čak 8% studenata prelazi prag od 8 bodova na skali Indeksa ozbiljnosti problema s kockanjem te ulaze u skupinu problematičnog kockanja s negativnim posljedicama i mogućim gubitkom kontrole. U ovoj skupini značajno dominiraju studenti u odnosu na studentice. Ove rezultate potvrđuje istraživanje Glavak Tkalić i suradnika (2017) kojim je utvrđeno da u problematičnom kockanju s negativnim posljedicama i mogućim gubitkom kontrole dominiraju osobe muškog spola. Ricijaš i suradnici (2016) utvrdili su da čak 12.9% mladih ima ozbiljne negativne psihosocijalne posljedice kockanja. Stoga rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti za podizanje svijesti o visokoj uključenosti studenata u kockarske aktivnosti i značajnom udjelu onih koji zbog toga imaju negativne posljedice.

5.1 Ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja

Iako je ukupan uzorak sudionika istraživanja bio relativno velik i uključen je podjednak broj muških i ženskih sudionika, nakon uvođenja kriterija da su sudionici barem jednom igrali sportsku kladionicu, uzorak se prepolovio i značajno su prevladali muški sudionici. No, to je očekivano s obzirom na rezultate prošlih istraživanja (Labrador i Vallejo-Achon, 2020; Skoko i sur., 2015), koji mogu djelomično opravdati spolnu neravnopravnost raspodjele uzorka, o većoj uključenosti muškaraca u igre na sreću. U budućim istraživanjima preporuča se korištenje probabilističkog uzorka, s ravnomjerno zastupljenim brojem sudionika s obzirom na spol i sudjelovanje u igrama na sreću. Uzorak je bio prigodan i nije reprezentativan, stoga se nalazi dobiveni na ovom specifičnom uzorku ne mogu generalizirati na cijelu populaciju studenata.

Daljnji nedostaci vezani su uz korištene psihologijskih instrumenata, odnosno metode samoiskaza. Svi instrumenti korišteni u ovom istraživanju temelje se na samoprocjenama, stoga odgovori mogu biti iskrivljeni. Također, iako je istraživanje anonimno, postoji mogućnost davanja nasumičnih odgovora te socijalno poželjno odgovaranja. No može se reći da je davanje nasumičnih odgovora i socijalno poželjno odgovaranje djelomično kontrolirano kroz sam instrument Skale traženja uzbuđenja s pitanjima prisilnog izbora. Nadalje, obzirom da je istraživanje provedeno putem *online* obrasca upitno je jesu li svi sudionici istraživanja bili motivirani i usredotočeni prilikom ispunjavanja upitnika te jesu li razumjeli uputu. Drugim riječima, kontrola procesa sudjelovanja sudionika je ograničena.

Ovaj rad pružio je detaljniji uvid u motivaciju studenata za kockanje te ulogu crte traženja uzbuđenja, kao dimenzije ličnosti, u učestalosti kockanja i problematičnom kockanju. Radom

je dan doprinos istraživanju rizičnih čimbenika za razvoj ovisnosti o kockanju. Kockanje je u društvu prisutno u ponudi usluga kao oblik zabave i razonode. Povećanjem raznolikosti i sve većom dostupnošću igara na sreću, počeli su se pojavljivati sve češći problemi povezani s ovom aktivnosti (Ricijaš i sur., 2016). Do sada se relativno mali broj istraživanja u Republici Hrvatskoj bavio istraživanjem učestalosti sportskog klađenja kod studenata i čimbenicima koji doprinose rizičnom kockanju. Ovim radom dan je doprinos istraživanju rizičnih čimbenika za problematično kockanje mladih, a rezultati istraživanja mogu poslužiti kao osnova za buduća istraživanja koja će se baviti ovom temom te za planiranje preventivnih aktivnosti i tretmana ovisnosti o kockanju.

6. Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između učestalosti sportskog klađenja, traženja uzbuđenja i problematičnog kockanja kod studenata u Zagrebu te istražiti njihove motive za kockanje. Prema rezultatima ovog istraživanja, možemo zaključiti sljedeće:

1. Prvi problem bio je ispitati učestalost i najzastupljenije oblike kockanja među studentima Sveučilišta u Zagrebu. Rezultati su pokazali da više od polovice studenata ima iskustvo sudjelovanja u igrama na sreću. Kao najučestalije igre na sreću izdvajaju se jednokratne srećke, nakon kojih slijede loto listići i sportska kladionica. Početna hipoteza da će više od polovice studenata imati iskustva u igrama na sreću je potvrđena, no dio hipoteze kojim je predviđeno da će sportsko klađenje biti najučestalija igra na sreću nije potvrđen.
2. Drugi problem bio je ispitati postojanje spolnih razlika u učestalosti sportskog klađenja studenata u Zagrebu. Rezultati su pokazali da se studenti značajno češće klade nego studentice. Početna hipoteza o postojanju razlika spolnih razlika u učestalosti sportskog klađenja na način da se studenti češće klade od studentica je potvrđena.
3. Treći problem bio je ispitati doprinos motivacije za sportsko klađenje i traženja uzbuđenja učestalosti sportskog klađenja. Rezultati su pokazali da se doprinos motivacije za sportsko klađenje pokazao značajnim u objašnjavanju učestalosti sportskog klađenja, pri čemu je motiv - kako bih bio što bolji u tome bio najbolji prediktor. Početna hipoteza da će motivacije za sportsko klađenje biti statistički značajni prediktori učestalosti sportskog klađenja kod studenata je potvrđena. U istraživanju nije utvrđen značajan doprinos traženja uzbuđenja u objašnjavanju učestalosti sportskog klađenja. Početna hipoteza da će traženje uzbuđenja biti statistički značajan prediktor učestalosti sportskog klađenja kod studenata nije potvrđena.
4. Četvrti problem bio je ispitati doprinos motivacije za sportsko klađenje, traženja uzbuđenja i učestalosti sportskog klađenja problematičnom kockanju. Rezultati su pokazali da su se doprinosi motivacije za sportsko klađenje, traženja uzbuđenja i učestalosti sportskog klađenja pokazali značajnima u objašnjavanju problematičnog igranja. Motivi jer me to opušta i kako bih bio što bolji u tome pokazali su se najboljim

prediktorima problematičnog igranja. Studenti koji su iskazivali više razine traženja uzbuđenja i češće igrali sportsku kladionicu, ostvarivali su viši rezultat na Indeksu težine problematičnog kockanja. Početna hipoteza da će izraženija motivacija za sportsko klađenje, izraženije traženje uzbuđenja i češće sportsko klađenje biti statistički značajni prediktori problematičnog igranja studenata je potvrđena.

7. Literatura

- Alvarez-Monjaras, M., Mayes, L.C., Potenza, M.N., i Rutheford, H.J.V. (2018). A developmental model of addictions: integrating neurobiological and psychodynamic theories through the lens of attachment. *Attachment & Human Development*, 1-22. DOI: [10.1080/14616734.2018.1498113](https://doi.org/10.1080/14616734.2018.1498113)
- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). DOI: [10.1176/appi.books.9780890425596](https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596)
- Bagby, R.M., Vachon, D.D, Bulmash, E.L., Toneatto, T., Quilty, L.C., i Costa, P.T. (2007). Pathological gambling and the five-factor model of personality. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 873-880. DOI:[10.1016/j.paid.2007.02.011](https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.02.011).
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theories*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Beaver, K. M., Hoffman, T., Shields, R. T., Vaughn, M. G., DeLisi, M., & Wright, J. P. (2010). Gender differences in genetic and environmental influences on gambling: Results from a sample of twins from the National Longitudinal Study of Adolescent Health. *Addiction*, 105(3), 536-542. DOI:[10.1111/j.1360-0443.2009.02803.x](https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2009.02803.x)
- Burger, T. D., Dahlgren, D. i MacDonald, C. D. (2006). College students and gambling – An examination of gender differences in motivation for participation. *College Student Journal*, 40 (3), 704-714.
- Chantal, Y., Vallerand, R. J. i Vallières, E. F. (1994). On the construction and validation of the gambling motivation scale (GMS). *Society and Leisure*, 17, 189-212.
- Clarke, D., & Clarkson, J. (2008). Gambling behaviour and motivation in an urban sample of older adult gamblers. *New Zealand Journal of Psychology*, 37(1), 17–27.
- Cunningham-Williams, R. M., Grucza, R. A., Cottler, L. B., Womack, S. B., Books, S. J., Przybeck, T. R., ... & Cloninger, C. R. (2005). Prevalence and predictors of pathological gambling: results from the St. Louis personality, health and lifestyle (SLPHL) study. *Journal of Psychiatric Research*, 39(4), 377-390. DOI: [10.1016/j.jpsychires.2004.09.002](https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2004.09.002).
- Derevensky, J., Gupta, R. (2000). Prevalence estimates of adolescent gambling: comparison of the SOGS-RA, DSM-IV-J, and teh GA 20 questions. *Journal of Gambling Studies*, 16, 2/3, 227- 251. DOI: [10.1023/a:1009485031719](https://doi.org/10.1023/a:1009485031719).
- Delfabbro, P., & Thrupp, L. (2003). The social determinants of youth gambling in South Australian adolescents. *Journal of adolescence*, 26(3), 313-330. DOI: [10.1016/s0140-1971\(03\)00013-7](https://doi.org/10.1016/s0140-1971(03)00013-7).

- Dodig, D., Ricijaš, N. i Rajić-Stojanović, A. (2014). Sportsko klađenje studenata u Zagrebu – doprinos uvjerenja o kockanju, motivacije i iskustva u igrama na sreću. *Ljetopis socijalnog rada*, 21 (2), 215-242. DOI: [10.3935/ljsr.v21i2.19](https://doi.org/10.3935/ljsr.v21i2.19).
- Dodig, D. (2013). Izazovi procjene i odrednice izraženosti psihosocijalnih posljedica kockanja adolescenata. *Kriminologija i socijalna integracija*, 21 (2), 1-14. <https://hrcak.srce.hr/114585>.
- Dowling, N. A., Merkouris, S. S., Greenwood, C. J., Oldenhof, E., Toumbourou, J. W., i Youssef, G. J. (2017). Early risk and protective factors for problem gambling: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Clinical Psychology Review*, 51, 109-124. DOI: [10.1016/j.cpr.2016.10.008](https://doi.org/10.1016/j.cpr.2016.10.008).
- ESPAD Group (2016). *ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. Pribavljeno: 16.01.2024. s adrese: https://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/emcdda-espada-report_en
- ESPAD Group (2020). *ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. EMCDDA Joint Publications, Publications Office of the European Union, Luxembourg. Pribavljeno: 23.01.2024. s adrese: https://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/espada-report-2019_en
- Ferris, J. A., & Wynne, H. J. (2001). *The Canadian problem gambling index* (pp. 1-59). Ottawa, ON: Canadian Centre on Substance Abuse. DOI: [10.1037/t00772-000](https://doi.org/10.1037/t00772-000)
- Felsher, J.R., Derevensky, J.L., i Gupta, R. (2003). Parental Influences and Social Modelling of Youth Lottery Participation. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 13(5), 361-377. DOI: [10.1002/casp.738](https://doi.org/10.1002/casp.738).
- Glavak Tkalić, R., Miletić, G.-M., Sučić, I. (2017). *Igranje igara na sreću u hrvatskom društvu*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ured za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske. Preuzeto s: https://www.pilar.hr/wp-content/uploads/2017/10/IGRANJE_IGARA_NA_SRECU_U_HRVATSKOM_DRUSTVU.pdf
- Glavak Tkalić, R. i Miletić, G. M. (2012). *Igranje igara na sreću u općoj populaciji Republike Hrvatske: istraživačko izvješće*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Griffiths, M. D. (1993) Factors in Problem Adolescent Fruit Machine Gambling: Results of a Small Postal Survey. *Journal of Gambling Studies*, 9(1), 31-45. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF01019923>.

- Goudriaan, A. E., De Ruiter, M. B., Van Den Brink, W., Oosterlaan, J., & Veltman, D. J. (2010). Brain activation patterns associated with cue reactivity and craving in abstinent problem gamblers, heavy smokers and healthy controls: an fMRI study. *Addiction Biology*, 15(4), 491-503. DOI: [10.1111/j.1369-1600.2010.00242.x](https://doi.org/10.1111/j.1369-1600.2010.00242.x).
- Gupta, R., & Derevensky, J. L. (1998). Adolescent gambling behavior: A prevalence study and examination of the correlates associated with problem gambling. *Journal of gambling studies*, 14, 319-345. DOI: [10.1023/a:1023068925328](https://doi.org/10.1023/a:1023068925328).
- Gupta, R., i Derevensky, J. (1997). Familiar and Social Influences on Juvenile Gambling Behavior. *Journal of Gambling Studies*, 13(3), 179-192. DOI: [10.1023/a:1024915231379](https://doi.org/10.1023/a:1024915231379).
- Hansen, E.B. i Breivik, G. (2001). Sensation seeking as a predictor of positive and negative risk behaviour among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 30, 627-640. DOI:[10.1016/S0191-8869\(00\)00061-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00061-1).
- Johansson A, Grant JE, Kim SW, Odlaug BL, Götestam KG. (2009). Risk factors for problematic gambling: a critical literature review. *Journal of Gambling Studies*, 25, 67-92. DOI: [10.1007/s10899-008-9088-6](https://doi.org/10.1007/s10899-008-9088-6).
- Kam, S. M., Wong, I. L. K., So, E. M. T., Un, D. K. C., & Chan, C. H. W. (2017). Gambling behavior among Macau college and university students. *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health*, 7(1), 1-12. DOI: [10.1186/s40405-017-0022-7](https://doi.org/10.1186/s40405-017-0022-7).
- Labrador, F.J. i Vallejo-Achón, M. (2020). Prevalence and Characteristics of Sports Betting in a Population of Young Students in Madrid. *Journal of Gambling Studies*, 36, 297–318. DOI: [10.1007/s10899-019-09863-y](https://doi.org/10.1007/s10899-019-09863-y).
- Ladouceur, R. (2004). Gambling: The Hidden Addiction. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 49(8), 501-503. DOI: [10.1177/070674370404900801](https://doi.org/10.1177/070674370404900801).
- Lee, H. P., Chae, P. K., Lee, H. S., i Kim, Y. K. (2007). The five-factor gambling motivation model. *Psychiatry Research*, 150(1), 21-32. DOI: [10.1016/j.psychres.2006.04.005](https://doi.org/10.1016/j.psychres.2006.04.005).
- Lesieur, H. R. (2001). Cluster analysis of types of inpatient pathological gamblers. *Dissertation Abstracts International*, 62, 2065.
- Lesieur, H.R., i Custer, R.L. (1984). Pathological Gambling: Roots, Phases, and Treatment. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 474(1), 146-156. DOI:[10.1177/000271628447400113](https://doi.org/10.1177/000271628447400113).
- McDaniel, S. R., & Zuckerman, M. (2003). The relationship of impulsive sensation seeking and gender to interest and participation in gambling activities. *Personality and Individual differences*, 35(6), 1385-1400. DOI:[10.1016/S0191-8869\(02\)00357-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00357-4).

- Milton, S. (2006). Addictions without substance series: The conundrums of gambling. *Drugs and Alcohol Today*, 6(3), 37-41. DOI: [10.1108/17459265200600049](https://doi.org/10.1108/17459265200600049).
- Okoti, D., Ogula, P. A. i Munyua, J. K. (2019). Motivators of students' involvement in sports betting in public secondary schools in Mumias east sub-county, Kenya. *The Cradle of Knowledge: African Journal of Educational and Social Science Research*, 7(2), 73-80.
- Petz, B. (2010) *Uvod u Psihologiju*. Zagreb: Naklada Slap.
- Ricijaš, N., Dodig Hundrić, D., Huić, A. i Kranželić, V. (2016). Kockanje mladih u Hrvatskoj - učestalost igranja i zastupljenost problematičnog kockanja. *Kriminologija i socijalna integracija*, 24 (2), 24-47. DOI: <https://doi.org/10.31299/ksi.24.2.2>.
- Ricijaš, N., Dodig Hundrić, D., Kranželić, V. (2015). Sportsko klađenje i druga rizična ponašanja hrvatskih srednjoškolaca. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 15 (2) 41-56. DOI: <https://hrcak.srce.hr/150117>.
- Sharpe, L. (2002). A reformulated cognitive-behavioral model of problem gambling: A biopsychosocial perspective. *Clinical Psychology Review*, 22(1), 1-25. DOI: [10.1016/s0272-7358\(00\)00087-8](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(00)00087-8).
- Shead, N.W., Derevensky, J.L. i Gupta, R. (2010). Risk and protective factors associated with youth problem gambling. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 22 (1), 39-58.
- Skoko, I., Stipičić, D. T., i Primorac, M. (2015). Problem ovisnosti o klađenju - sportske kladionice u Mostaru. *Obnovljeni Život*, 70(4), 499-518. DOI: <https://hrcak.srce.hr/156791>.
- Stefanović Stanojević, T., Vidanović, S. i Anđelković, V. (2010). Privrženost, agresivnost i potreba za traženjem uzbuđenja u adolescenciji. *Ljetopis socijalnog rada*, 17 (1), 71-92. DOI: <https://hrcak.srce.hr/52510>
- Subramaniam, M., Wang, P., Soh, P., Vaingankar, J. A., Chong, S. A., Browning, C. J. i Thomas, S. A. (2015). Prevalence and determinants of gambling disorder among older adults: a systematic review. *Addictive Behaviors*, 41, 199-209. DOI: [10.1016/j.addbeh.2014.10.007](https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2014.10.007).
- Turner, N. E., Zangeneh, M., & Littman-Sharp, N. (2006). The experience of gambling and its role in problem gambling. *International Gambling Studies*, 6(2), 237-266. DOI: [10.1080/14459790600928793](https://doi.org/10.1080/14459790600928793)
- Narodne novine (2009) *Zakon o igrama na sreću*. Zagreb: Narodne novine d.d., 87/2009.
- Zuckerman, M. (1994). Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking. New York: Cambridge University Press. DOI: [10.1016/B978-0-08-097086-8.25036-8](https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.25036-8)